

ВІДГУК
офіційного опонента доктора психологічних наук, професора
Жигайло Наталії Ігорівни,
на дисертацію Шостак Уляни Вікторівни
«Психологічні умови ефективної взаємодії сім'ї та школи у розвитку
особистості молодшого школяра»,
представлену на здобуття наукового ступеня
кандидата психологічних наук
за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Дисертаційне дослідження Шостак Уляни Вікторівни на тему: «Психологічні умови ефективної взаємодії сім'ї та школи у розвитку особистості молодшого школяра» є вельми актуальним на даному етапі розвитку нашої держави. Це пов'язано, перш за все, із реструктуризацією системи цінностей сучасного українського суспільства; невизначеністю взаємодії особистості й середовища, що створює небезпеку для формування особистості дитини як в умовах сім'ї, так і в освітньому середовищі.

Слід відзначити, що в Законі України «Про освіту», Державній національній програмі «Освіта» наголошено, що різнобічний розвиток дитини може відбуватися лише за умови здійснення збалансованого впливу сім'ї та школи як найважливіших формувальних інституцій. Дані документи вказують на необхідність виконання наступних завдань: цілеспрямованої організації родинного виховання як важливої ланки освіти; забезпечення психолого-педагогічної просвіти батьків; надання сім'ям ролі активного, відповідального суб'єкта навчально-виховного процесу в закладах освіти.

Зазначена у роботі проблематика актуалізується також потребою подолання констатованих дисертанткою суперечностей, з якими стикається психологічна наука: протиріччя між умовами, які ставляться до розвитку дитини і неефективністю методів психолого-педагогічного впливу; між необхідністю створення системи взаємодії сім'ї та школи і недостатньою визначеністю психологічних чинників, які б забезпечили ефективність такої взаємодії (с. 34-42).

Свідченням актуальності дисертаційної роботи є й те, що проведене дослідження є частиною науково-дослідної діяльності Київського університету імені Бориса Грінченка «Філософські, освітологічні та методичні засади компетентнісної особистісно-професійної багатoproфільної університетської освіти» (державний реєстраційний №0110U006274); дослідно-експериментальної роботи на тему: «Розкриття та розвиток потенціалу особистості в умовах шкільного середовища як інструмент індивідуалізації, соціалізації та професіоналізації школярів» протягом 2013 - 2017 рр. на базі школи І-ІІІ ступенів № 286 м. Києва (наказ Департаменту освіти і науки, молоді та спорту Київської міської державної адміністрації від 30.10.2013 № 814).

Вищевказані факти засвідчують, що дисертаційне дослідження У. В. Шостак є актуальним, а його виконання - важливим для розвитку педагогічної та вікової психології у напрямку формування ефективної взаємодії сім'ї та школи задля всестороннього розвитку особистості дитини.

Важливо відзначити, що мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження У. В. Шостак на тему «Психологічні умови ефективної взаємодії сім'ї та школи у розвитку особистості молодшого школяра» є логічно узгодженими. Дисертанткою визначені теоретичні та методологічні засади дослідження, а використані методи дослідження забезпечили підґрунтя для виконання поставлених завдань і відповідно - досягнення поставленої мети.

Аналіз змісту дисертаційної роботи засвідчив наступне: у першому розділі «Теоретико-методологічні основи дослідження взаємодії сім'ї та школи» (с.11 - 55) автором проаналізовано наукові праці й розкрито трактування проблематики взаємодії сім'ї та школи, яке представлено в психологічній та педагогічній науках. На основі здійсненого аналізу визначено системний (О. Богданов, Г. Саймон, П. Друкер) й конструктивістський (Р. Щедровицький) підходи як теоретико-методологічну основу дослідження взаємодії між сім'єю та школою; уточнено зміст ключових понять «ефективна взаємодія сім'ї та школи» (с. 18-27), «психологічні умови ефективної взаємодії сім'ї та школи» (с. 58-61), «включення батьків у навчально-виховний процес»

(с.38-40); «психологічні аспекти дослідження проблеми взаємодії сім'ї та школи» (с. 12-26) тощо. У.В.Шостак проаналізовано наукові підходи до визначення ролі сім'ї у розвитку особистості дитини (с. 27-38); виділено аргументи щодо включення батьків у психолого-педагогічну систему (с. 39-54); визначено психолого-педагогічну освіту батьків як основний вектор забезпечення ефективної взаємодії між сім'єю та школою; запропоновано ряд теорій навчання батьків та втілено досвід «виховання батьків» у практику роботи з родинами, в яких діти готуються йти до школи. (с.39-54).

У другому розділі «Емпіричне дослідження розвитку особистості молодшого школяра в умовах взаємодії сім'ї та школи» (с. 58- 99) дисертанткою проаналізовано психологічні особливості розвитку молодшого школяра в умовах ефективної взаємодії сім'ї та школи; представлено структурну модель психологічних умов ефективної взаємодії сім'ї та школи як психологічного феномену (с. 58 - 76); презентовано алгоритм й методичний інструментарій емпіричного дослідження (с. 76-87); описано результати діагностики молодших школярів, батьків, вчителів на констатувальному етапі експерименту(с. 87-98).

Заслуговує на увагу третій розділ: «Психолого-педагогічна програма організації ефективної взаємодії між сім'єю та школою з метою розвитку особистості молодшого школяра» (с.105 - 166), в якому автором представлено структурно-функціональну модель ефективної взаємодії сім'ї та школи у розвитку особистості молодшого школяра; презентовано результати формувального етапу дослідження та доведено вплив ефективної взаємодії сім'ї та школи на розвиток особистості молодшого школяра; прокоментовано особливості запровадження комплексної психолого-педагогічної програми у шкільну практику.

У цілому здійснений аналіз змісту дисертації У.В.Шостак дозволяє стверджувати, що дослідниця комплексно розглянула проблему визначення психологічних умов ефективної взаємодії сім'ї та школи задля всебічного розвитку

особистості молодшого школяра та обґрунтувала власну наукову позицію щодо зазначеної наукової проблеми.

Ознайомлення з дисертацією та публікаціями У. В. Шостак засвідчує достовірність і новизну висновків, повноту їх викладу в опублікованих працях. На наш погляд, особливе наукове значення мають висновки щодо обґрунтування багаторівневості, структурності й функціональності взаємодії сім'ї та школи як психологічного феномену; визначення психологічних умов й розробка структурно-функціональної моделі ефективної взаємодії сім'ї та школи; встановлення психологічних особливостей впливу ефективної взаємодії сім'ї та школи на розвиток особистості молодшого школяра; доведення значущості взаємозв'язку всіх суб'єктів психолого-педагогічної системи: вчителів, учнів, батьків.

Автором дослідження обґрунтовано наукову новизну, теоретичне і практичне значення отриманих результатів дослідження (с. 9-12). Дисертаційне дослідження У. В. Шостак виконане на високому науковому рівні, побудовано на чисельній джерельній базі (249 найменувань, з них 9 – іноземною мовою). Основні результати дослідження відображено в 13 публікаціях і презентовано на 7 конференціях, у тому числі міжнародних. Наукові публікації за темою дослідження та автореферат із належною повнотою відображають зміст дисертації. Дисертація характеризується чіткою структурою, логічністю викладу, виконана державною мовою. Загалом позитивно оцінюючи проведене дослідження, вважаємо за доцільне зробити наступні зауваження:

1. Дослідження психологічних умов ефективної взаємодії сім'ї та школи передбачає розробку певної теоретичної моделі досліджуваного процесу. Такою моделлю, безперечно, є структурно-функціональна модель ефективної взаємодії сім'ї та школи у розвитку особистості молодшого школяра, що включає структурні та функціональні характеристики. Вона представлена дисертанткою у третьому розділі. Вважаємо, що доцільно було б подати цю модель у тексті першого розділу, обґрунтувавши ті індикатори, які планується

дослідити в ході констатувального експерименту і на які потрібно здійснити формувальний вплив.

2. У третьому розділі дисертації було б доцільним розширити інформацію щодо показників, які увійшли до встановлення рівнів прояву досліджуваних індикаторів. Зокрема, йдеться про встановлення вимірюваних меж високого (ВР), достатнього (ДР), середнього (СР) й низького (НР) особистісного розвитку, сформованості пізнавальних процесів, розвитку навчальної мотивації дітей тощо. Це полегшило б системне сприйняття матеріалу та розуміння логічних зв'язків аналізу результатів емпіричного дослідження.

3. Зміст дисертації значно перевищує рівень загальних висновків, так емпіричне виділення типу «оптимальних» сімей на формувальному етапі дослідження (с. 159-161) не знаходять свого відображення у висновках дисертаційної роботи.

Однак, зазначені недоліки не знижують цінності дисертаційної роботи, яка є завершеною, самостійною і цінною для психолого-педагогічної практики. Це дає підстави стверджувати, що дисертація Ульяни Вікторівни Шостак на тему «Психологічні умови ефективної взаємодії сім'ї та школи у розвитку особистості молодшого школяра», представлена на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія відповідає вимогам пунктів 12 і 14 «Положення про порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань», а її автор заслуговує на присвоєння їй наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент:

**доктор психологічних наук,
професор кафедри менеджменту
Львівського національного університету
імені Івана Франка**

Н. І. Жигайло

Підпис Жигайло Н.І. підтверджую:

Вчений секретар

доц. О.С. Грабовецька

